

GESCHIKTE VARIËTEITEN VOOR FRUIT- EN NOTENPRODUCTIE IN AGROFORESTRY

Welke opties en selectiecriteria?

WAT EN WAAROM

Fruit en noten in agroforestry systemen: een volwaardige optie

Bij de aanleg van agroforestrypercelen wordt regelmatig opnieuw gekozen voor een teeltcombinatie met hoogstamfruit- of notenbomen. Denk aan appel, peer, kers, kriek, perzik, abrikoos, mispel, amandel, walnoot, hazelnoot, kastanje en vele andere opties. De oogst van hoogstamfruitbomen wordt dikwijls verwerkt tot vruchtensap, cider, stroop, wijn, gelei, confituur... Ook noten kunnen zowel als product op zich verkocht worden of

verwerkt worden tot bv walnotenolie of kastanjemeel. Desalniettemin is het maken van de juiste soorten en variëteitenkeuze bij de aanplant van een nieuw agroforestry project geen eenvoudige klus. Verschillende factoren spelen een rol in dit proces, en de juiste keuze bepaalt het succes. In deze factsheet lijsten we in een notendop de opties en belangrijkste criteria op.

Bekijk deze video

Variëteitenkeuze bij fruit- en notenbomen: een weelde van mogelijkheden.

© Bert Reubens - ILVO

Veredelde soorten worden doorgaans geënt op een onderstam en dikwijls ook tussenstam van een andere variëteit of zelf soort.

© Bert Reubens - ILVO

HOE WORDT DE UITDAGING AANGEPAKT

De juiste boom voor de juiste plek en doelstelling: welke criteria te overwegen?

Voor fruit- en notenproducerende bomen spelen verschillende factoren een rol bij het maken van de meest geschikte soorten- en variëteitenkeuze. Belangrijke aandachtspunten zijn:

- De voordelen van meer diversiteit (biodiversiteit en genetische diversiteit);
- De economische meerwaarde van de toekomstige oogst van de hoogstamfruitbomen. Dit wordt voor een groot deel bepaald door hoe het individuele bedrijf voorziet om de vruchten of verwerkte producten te vermarkten;
- De aanwezige omstandigheden van bodem en microklimaat, die mee bepalen welke fruit- of notensoorten je best wel of niet plant op het in te planten perceel;
- De individuele eigenschappen van de verschillende

variëteiten (smaak, bloei- en oogsttijd, eigenschappen voor bewaring, verwerking, resistenties, bodemvereisten, ...);

- De spreiding in het oogst- en verbruiksseizoen al naargelang de doelstellingen met het geoogste product;
- De onderlinge (vaak noodzakelijke) kruisbestuiving.

Tot slot, wanneer je een keuze moet maken tussen verschillende, gelijkwaardige variëteiten, kan je best kiezen voor streekeigen variëteiten.

Veredelde soorten worden vaak geënt op een onderstam (en dikwijls ook tussenstam) van een andere variëteit of zelf soort. De eigenschappen van deze onder- en tussenstam, zoals groeisnelheid, bodemvoorkeur, weerstand tegen ziektes en plagen, zijn mede bepalend voor het eindresultaat.

This project has received funding from the European Union's Horizon 2020 research and innovation programme under grant agreement No 727872.

Sleutelwoorden: Diversificatie; boomgaard; meerwaarde; cultivar; selectie

eurafagroforestry.eu/afinet

HOOFDPUNTEN

- Hoogstam fruit- of notenbomen zijn een waardevolle optie binnen agroforestry.
- Het succes wordt bepaald door de juiste soort- en variëteitenkeuze voor jouw locatie en doelstelling.
- Belangrijke criteria om in overweging te nemen, zijn smaak, bloei- en oogsttijdstip, kenmerken voor opslag, verwerking, ziekte- en plaagresistentie, bodemvoorkeuren, etc.
- De kenmerken van onder- en tussenstam zijn ook erg belangrijk.

Walnotvariëteiten: naast smaak, kleur en grootte, zijn ook bloei- en oogsttijdstip, eigenschappen voor bewaring, plaag- en ziekteverdraagzaamheid, en bodemvoorkeur belangrijke selectiecriteria.

© Bert Reubens - ILVO

MEER INFORMATIE

Meer info over fruit- en notenbomen in agroforestry systemen kan hier gevonden worden:

<https://www.agroforestryvlaanderen.be/NL/Kennisloket/Boomspecifiekeinfo/tabid/9776/language/nl-BE/Default.aspx>

Voor België bestaan meerdere lijsten met traditionele en regionale variëteiten, zoals deze “brochure hoogstamfruitbomen” voor West-Vlaanderen en de “fruitfiches” voor Limburg. Ook de variety list van Gembloux is de moeite waard.

Interessante Engelstalige websites zijn onder meer de National Fruit Collection en Orange Pippin, voor Wallonië en Engeland, respectievelijk.

VOOR - EN NADELEN

Laat uitlopende notelaars: een troef voor agroforestry in gematigd klimaat?

De laatste jaren worden walnoten vaak aangeplant in agroforestry systemen vanwege hun kwaliteitshout en gezonde noten. Variëteitenkeuze is vaak vooral gebaseerd op productie-eigenschappen zoals de kwaliteit en kwantiteit van de noten. Het belang van de periode van uitlopen, bloei en bladvorming in gematigde klimaten zoals dat van België, wordt vaak over het hoofd gezien. De meeste variëteiten uit Zuid-Europa zijn niet geschikt voor gematigde regio's. Tot 15 mei is in heel Vlaanderen lentenachtvorst niet ongewoon. Het uitlopen van de knoppen en de bloei van zo goed als alle veelgebruikte Franse variëteiten situeert zich ver voor half mei en ook de knoppen van alle variëteiten die in België worden gebruikt (Broadview, Buccaneer, Coenen, Rita, NO.16, Plovdivski, Proslavski, Axel, Hansen,...) lopen uit nog voor het risico op nachtvorst is verdwenen. In Vlaanderen moet je gemiddeld gezien rekening houden met substantiële oogstverliezen (door de vorst) eens per 2 jaar bij het gebruik van zeer vroege variëteiten (maart), eens per 4 jaar bij vroege variëteiten (begin april), eens per 10 jaar bij middeltijdse variëteiten (eind april – begin mei) en eens per 15 jaar bij het gebruik van late variëteiten (half mei). Bij zeer laat uitlopende variëteiten (eind mei – begin juni) is dit risico nagenoeg onbestaande, wat een meer continue productie van noten toelaat (belangrijk in termen van afzet). Daarbovenop heeft het laat in blad komen ook interessante implicaties bij het planten van de bomen in alley cropping systemen. Tussengewassen, zoals wintertarwe en -granen, krijgen maximaal licht tijdens hun groeiperiode aangezien de walnootbomen dan nog niet in blad staan. Drogere groeicondities zouden de gewassen ook minder gevoelig maken voor schimmelziektes. Eerste observaties wijzen ook op een betere resistentie van laat uitlopende walnoten tegen bacteriebrand en bladsnuitkevers. We kunnen concluderen dat laat uitlopende variëteiten de mogelijkheden tot slimme boom-gewas combinaties in agroforestry systemen doen toenemen. Laat uitlopende variëteiten zijn relatief zeldzaam, maar ze bestaan wel. Naar schatting behoort zo'n 2% van de zaailingen tot deze categorie. Optimale groeicondities en een goed beheer zullen bij deze variëteiten wel cruciaal zijn gezien de korte groeiperiode. Kennis over deze late uitlopers (nootproductie, bestuiving, resistentie, boomvorm,...) is nog steeds beperkt en ze zijn nog niet commercieel beschikbaar, maar meer onderzoek naar deze veelbelovende piste werd recent opgestart in Vlaanderen door notenexperten in samenwerking met onderzoeksinstituten.